

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Jordanien 2011

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna och trendanalys

Jordanien är en monarki där kungen har ett starkt inflytande över politik och samhällsfrågor. Partipolitiken är svag. Kungens och regeringens maktbas utgörs främst av landets beduinstammar samt armén. Den jordanska regimen uttrycker en vilja att verka för demokratisering och reformering av landet, och under 2011 har ökade krav rests på politiska och ekonomiska reformer. Konstitutionella reformer genomfördes 2011, men i praktiken är det en relativt återhållen reformtakt, bland annat beroende på motstridiga intressen inom landet och den politiskt instabila situationen i regionen.

Generellt sett är läget vad gäller mänskliga rättigheter i Jordanien bättre på papperet än i verkligheten och om lagarna efterlevdes bättre skulle det garantera att mänskliga rättigheter respekterades i en betydligt högre grad än vad som idag är fallet.

Trots att Jordanien skrivit under tortyrkonventionen förekommer tortyr och inhuman behandling i förhör och på fängelser. Sedan 2006 råder i praktiken ett moratorium för verkställande av dödsstraff. Kungen har uttryckt en vilja att på sikt avskaffa dödsstraffet och samhällsdebatten kring ämnet har ökat. Det finns dock fortsatt relativt starkt motstånd i denna fråga. Frihetsberövande utan rättslig prövning förekommer vid misstanke om samröre med islamistiska grupper eller terroristverksamhet samt vid hänvisning till allmän säkerhet. Den jordanska konstitutionen garanterar domares självständighet. Även om regeringen på senare år har vidtagit åtgärder för att stärka domstolsväsendet kan det fortfarande inte anses vara oberoende.

Jordansk lag garanterar mediers frihet att verka, men innehåller också restriktioner. I sociala medier och i nätpublikationer har tidigare otänkbar kritik av

regeringen och kungafamiljen publicerats. Det fria ordet har emellertid motarbetats av kontroversiella lagförslag och självcensuren är utbredd. Under 2011 utsattes medier och demonstranter vid några tillfällen för fysiska attacker, där myndigheterna visade sig oförmögna att skydda journalister och demonstranter. Mötesfriheten har förbättrats och under året har ett stort antal framför allt fredliga demonstrationer organiserats.

Allmänna val genomfördes i november 2010. Kritik har framförts rörande oriktigheter vad gäller bland annat rösträkning och röstköp. Vidare kritiserar den nationella vallagen för att diskriminera islamister och palestinier till förmån för transjordanier. I jordanskt politiskt liv råder ett stort underskott på kvinnligt deltagande, på både nationell och lokal nivå.

Rätten till arbete finns inskriven i den jordanska konstitutionen. Arbetslösheten är emellertid den främsta orsaken till fattigdom och social utslagning där 13,3 procent av befolkningen beräknas leva under fattigdomsgränsen. Levnadsomkostnaderna ökade under 2011, samtidigt som ekonomin gick allt sämre.

Olika former av könsdiskriminering förekommer. Hedersrelaterat våld är fortfarande ett problem i samhället och det skydd utsatta kvinnor kan få är begränsat. Framsteg har under senare år gjorts vad gäller kvinnors hälsa och utbildningsnivå. Kvinnors rörelsefrihet ökade genom temporär lagstiftning 2010 men nu råder åter stora begränsningar på detta område. 2011 har den juridiska lagstiftningen med hänsyn till kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter i stort varit oförändrad och kritiserade punkter kvarstår, bland annat månggifte och förmyndarskap. Barnets rättigheter är relativt väl tillvaratagna i lagen, men Jordanien vidhåller flera reservationer mot barnkonventionen. 2009 och 2010 gjordes vissa juridiska förändringar som innebar framsteg relaterade till lagstiftning som rör övergrepp mot barn och barns skydd mot aga. Kränkningar av barnets rättigheter är dock fortfarande ett omfattande problem i landet.

Jordanska palestinier är fortsatt underrepresenterade i parlament, regering och offentlig administration. Under 2011 började syriska flyktingar anlända till Jordanien på grund av oroligheterna i Syrien.

Antalet organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter i Jordanien växer. Trots en restriktiv lagstiftning för civilsambällsorganisationer förs en dialog med regeringen i olika frågor. Sverige och andra givarländer stöder olika människorättsorganisationer i landet.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Jordanien har ratificerat eller anslutit sig till följande centrala konventioner om de mänskliga rättigheterna:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR).
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW).
- Konventionen mot tortyr (CAT).
- Konventionen om barnets rättigheter (CRC), inklusive de två fakultativa protokollen om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi respektive barn i väpnade konflikter.
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD).
- Konventionen mot transnationell organiserad brottslighet, inklusive protokollet för förebyggande, förbud och straff för människohandel, särskilt med kvinnor och barn.

I några fall har varken fakultativa protokoll eller enskild klagorätt under-tecknats eller ratificerats.

Rapporteringen till FN:s konventionsövervakande kommittéer är bristfällig. Det jordanska utrikesministeriet har en särskild enhet för mänskliga rättigheter som bland annat arbetar med rapportering till kommittéerna.

I mars 2009 lyfte Jordanien sin reservation mot CEDAW:s artikel 15.4 angående rätten till rörelsefrihet och rätten att fritt välja bostad. Den lagstiftning som krävs har dock inte införts (se avsnittet om kvinnors rättigheter). Jordanien vidhåller fortfarande flera reservationer mot CEDAW och CRC, bland annat om rätten för kvinnor att överföra sitt jordanska medborgarskap till sina barn. När det gäller konventionen om barnets rättigheter berör reservationerna rätten till religion, omhändertagande av barn och adoption. Det återstår ännu på flera områden att anpassa den nationella lagstiftningen efter konventionerna.

Jordanien har inte anslutit sig till 2006 års konvention till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (CED). Jordanien har inte anslutit sig till 1951 års flyktingkonvention eller dess protokoll från 1967. År 1998 ingick Jordanien en överenskommelse med FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) om praktiskt samarbete. Jordanien har inte anslutit sig till konventionen om rättigheter för migrantarbetare (CMW).

Jordanien var det första arabiska land som ratificerade Romstadgan från 1998 om inrättande av Internationella brottmålsdomstolen i Haag (ICC). Det bör emellertid noteras att Jordanien slutit ett bilateralt avtal med USA om att inte överlämna amerikanska medborgare till ICC (ett så kallat artikel 98.2-avtal).

Inom ramen för FN:s råd för mänskliga rättigheters universella granskningsmekanism (*Universal Periodic Review*, UPR) genomgick Jordanien i juni 2009 en första mellanstatlig översyn av situationen för de mänskliga rättigheterna i landet. Trots att det fanns ett krav på samråd med det civila samhället inför granskningen uteslöts de flesta organisationer från diskussioner om landets politik för mänskliga rättigheter. Granskningen resulterade i 79 rekommendationer, varav Jordanien tillbakavisade 26.

År 2011 besöktes Jordanien av FN:s särskilda rapportör om våld mot kvinnor. År 2006 besöktes Jordanien av FN:s särskilda rapportör om tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrade behandling eller bestraffning, som även har en stående inbjudan att återkomma.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Jordanien har ratificerat konventionen mot tortyr (CAT), men inte dess fakultativa protokoll. I praktiken lever Jordanien inte upp till konventionens regler i lagstiftning och i myndigheternas agerande. Enligt rapporter från organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter förekommer tortyr och omänsklig behandling exempelvis vid förhör av häktade och på fängelser, vilket har bekräftats av en kommitté som regeringen tillsatt.

Tortyr är kriminaliserat i den nationella lagstiftningen genom artikel 208 i strafflagen med ett straff på upp till tre år. Artikeln har tidigare innehållit två motstridiga definitioner av tortyrkonceptet, men omformulerades år 2009 och står nu i överensstämmelse med definitionen i FN:s tortyrkonvention. Hösten 2011 infördes ett explicit förbud mot tortyr i konstitutionen.

Enligt det nationella centret för mänskliga rättigheter (NCHR) är åtgärderna för att avskaffa tortyr otillräckliga. Centret pekar bland annat på att bristfällig utredning av tortyrbrott och att offer för tortyr fortfarande står utan rätt till en snabb och proportionerlig kompensation från staten.

De jordanska fängelserna har under de senaste åren kritiserats av människorättsorganisationer för överbeläggning, ovärdig behandling av intagna och bristande rehabiliteringsmöjligheter. Enligt NCHR har några av landets fängelser förbättrats märkbart sedan regeringen satsat på reform av rehabiliterings-

center. År 2009 skrev NCHR och polisen (*Public Security Directorate*) under ett avtal om att advokater oanmälda ska få besöka anstalterna. En expertgrupp under ledning av NCHR är bemyndigad att besöka alla fängelser, häkten och ungdomsvårdcenter för att kunna utreda fall av tortyr.

I april 2010 behandlades Jordaniens andra rapport till FN:s kommitté mot tortyr. I sina observationer belyste kommittén fall av tortyr och framför allt de brott som begåtts av polis, säkerhetstjänsten och fängelsepersonal. Skarp kritik framfördes mot att landets rapport om genomförandet av CAT inkom 13 år för sent och ansågs bristfällig.

Några uppgifter om politiska mord sanktionerades av statsmakten har inte förekommit under 2011.

4. Dödsstraff

Sedan 2006 råder i praktiken ett moratorium för verkställande av dödsstraff. Kung Abdullah II har uttalat en politisk vilja att på sikt avskaffa dödsstraffet. Under 2011 dömdes enligt uppgift 15 personer till döden. Totalt antal dödsdömda uppgår till ett sjuttioal personer. Brott som kan leda till dödsstraff är bland annat brott mot nationens säkerhet, exempelvis terroristbrott, och brott mot mänskligt liv, som mord, eller våldtäkt där kvinnan är under 15 år.

I oktober 2010 ändrades strafflagen, vilket medförde att färre brott nu kan bestraffas med döden. Beväpnat uppror mot konstitutionella myndigheter samt mordbrand, som tidigare var straffbart med döden, ersattes med livstidsfängelse (med straffarbete), samtidigt som detta straff höjdes från 25 år till 30 år.

Enskilda organisationer, som Penal Reform International, driver aktivt att dödsstraffet bör avskaffas och deras arbete har resultat i att ämnet debatteras i det civila samhället och i medier. Ett samarbete har även utvecklats mellan ett antal organisationer som arbetar för att dödsstraffet ska avvecklas. Samtidigt finns starka krafter i landet som argumenterar för bibehållandet av dödsstraffet.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Enligt Amnesty International och Human Rights Watch sker regelmässigt gripanden av enskilda som frihetsberövas i några dagar eller upp till en vecka, utan att den gripne ställs inför en domare eller får tillgång till en advokat, något som strider mot jordansk lagstiftning. Domare uppges ofta ge åklagare två veckors anstånd med att presentera anklagelserna mot den frihetsberövade. För brott som lyder under säkerhetsdomstolen (State Security Court, SSC),

exempelvis terrorbrott, har polisen stora befogenheter att kvarhålla en person under längre perioder utan rättslig prövning. Terroristlagstiftningen medger att personer kan hållas gripna i upp till en månad utan åtal, enbart på grund av misstanke om terroristrelaterad verksamhet. Lagen ger en bred definition av terroristverksamhet, vilket i praktiken innebär att personer som endast uttryckt åsikter om politiska angelägenheter kan riskera att bli frihetsberövade.

Enligt jordansk lag krävs ett skriftligt beslut för att anhålla en person men så sker inte alltid. Enligt rapporter från bland annat NCHR och Amnesty International kan underrättelsetjänsten (General Intelligence Department) hålla personer frihetsberövade i perioder upp till ett par månader eller längre utan att dessa tillåts underrätta familj eller ha kontakt med advokat. Det händer regelmässigt att personer som hållits frihetsberövade av underrättelsetjänsten sedan frisläpps utan att åtal väcks. Frihetsberövanden kan ha politiska förtecken såsom misstanke om samröre med islamistiska grupper eller terroristverksamhet.

Guvernörer kan med hänvisning till lagen om brottsförebyggande åtgärder besluta om att frihetsberöva personer utan rättsligt beslut upp till ett år med hänvisning till allmän säkerhet. Lagen har kontinuerligt kritiserats av lokala och internationella organisationer för mänskliga rättigheter, liksom av flera av FN:s konventionskommittéer. Även kvinnor som fallit offer för hedersrelaterade brott utsätts för denna typ av frihetsberövande och kvarhålls i vissa fall i flera års tid i ”skydd” från trakasserier från sina familjer, utan att kunna överklaga beslutet om arrestering. Enligt NCHR:s senaste rapport satt 12 345 personer häktade utan rättsligt beslut år 2010.

Det förekommer inga omfattande reserestriktioner, men i samband med att demonstranter åtalats för olika brott har de även belagts med reseförbud. Detsamma gäller fall där korruptionsanklagelser utreds.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Det jordanska domstolsväsendet är uppdelat i brottsdomstolar, civilrättsliga domstolar, marknadsdomstolar och religiösa domstolar. Dessutom finns specialdomstolarna, till exempel säkerhetsdomstolen (State Security Court, SSC).

De religiösa domstolarna är uppdelade i shariadomstolar som dömer för den muslimska befolkningen i familjerättsliga mål respektive motsvarande domstolar för kristna. Även kristna lyder under sharialagen i arvsrättsliga frågor. Endast domar som överstiger ett straff på tre år kan överklagas till Högsta domstolen.

Under 2011 antogs relativt omfattande förändringar av författningen, med potentiellt stor effekt på det rättsliga området. Bland annat beslutades att införa en författningsdomstol, och att begränsa säkerhetsdomstolens jurisdiktion till brott som rör högförräderi, spionage, terrorism och droghandel. Dock återstår att omsätta båda dessa reformer i konkret lagstiftning.

Både män och kvinnor har tillgång till domstolar. I en familjedomstol väger mannens ord oftast tyngre än kvinnans. Straffbarhetsåldern för barn är tolv år. För brott i åldrarna sju till tolv år kan skyddstillsyn tilldömas.

År 2008 tillsattes en ombudsmannainstitution, *Ombudsman's Office (Diwan Al Mathalem)*, dit jordanska medborgare sedan februari 2009 kan lämna in klagomål över beslut fattade av regering och offentlig förvaltning.

Säkerhetsdomstolen består av två militära och en civil domare. Enligt många advokater i Jordanien men också Amnesty International lever SSC inte upp till internationell standard för rättssäkerhet. 2011 ställdes 150 personer inför rätta för terrorism efter våldsamheter i samband med en demonstration av regimkritiska salafister. Kritik har framförts både mot att ett hundratal demonstranter satt i isoleringscell i över fem månader i väntan på rättegång och mot att de påstådda brotten knappast kan klassificeras som terrorism. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter har sedan 1994 rekommenderat Jordanien att avskaffa säkerhetsdomstolen.

Den jordanska författningen garanterar domares självständighet. Även om regeringen på senare år har vidtagit åtgärder för att stärka domstolväsendet kan det inte anses vara oberoende. Landets domare utses av en kommitté vars ledamöter har utsetts av kungen.

Nationella centret för mänskliga rättigheter (NCHR), som har cirka 30 anställda, etablerades 2003 med uppgift att bland annat fungera som ett slags ombudsman för de mänskliga rättigheterna. Centret är en statlig institution, men med en relativt självständig ställning. Enskilda personer kan vända sig till NCHR om de anser att deras mänskliga rättigheter har åsidosatts. Ärenden som anmäls rör bland annat möjligheten att få jordanskt medborgarskap, rätten att etablera fackföreningar samt kränkande behandling av polis i samband med frihetsberövande. Centret ger årligen ut rapporter över läget för de mänskliga rättigheterna i landet.

7. Straffrihet

Både civilsamhällsorganisationer och FN:s kommitté mot tortyr har kritiserat den bristfälliga lagföringen av anställda inom säkerhetstjänst och rättsväsende som gör sig skyldiga till misshandel, tortyr och annan kränkande behandling samt uppmanat Jordanien att ansluta sig till tortyrkonventionens fakultativa protokoll.

8. Yttrande-, press-, och informationsfrihet, inklusive på internet

År 2011 var turbulent när det gäller yttrandefriheten i Jordanien. Under påverkan av de politiska omvälvningar som präglat regionen under året, har tabun övergetts inte bara i privata samtal utan även i medierna. Tidigare otänkbar kritik av regering och till och med kungafamiljen har publicerats, framför allt i olika sociala medier och i nätpublikationer.

Å andra sidan har det fria ordet motarbetats både genom ett antal kontroversiella lagförslag och rättegångar mot demonstranter och journalister, samtidigt som journalister utsatts för ett antal fysiska attacker av icke identifierade gärningsmän. AFP:s kontor förstördes den 15 juni efter att nyhetsbyrån rapporterat om en påstådd mindre attack mot kungens bilkonvoj. En månad senare attackerades 19 journalister av polis i samband med en demonstration i centrala Amman. Ett flertal av attackerna har organiserats eller stötts av personer med nära kopplingar till olika statsbärande organ, och regeringen kritiserats för att inte skydda journalister och demonstranter från våld och trakasserier.

Självcensuren rapporteras vara utbredd och förefaller under 2011 ha kompletterats med en ökande grad av direkt censur från jordanska myndigheter.

Den jordanska konstitutionen garanterar press- och yttrandefrihet men innehåller också vissa restriktioner. Dessutom finns otydligheter i de lagar som reglerar press- och yttrandefriheten, vilka ger utrymme för godtycklighet i lagens tillämpning. I april 2010 genomfördes förändringar av medielagstiftningen. En av förändringarna berör vilken juridisk instans som ska döma för brott mot medielagen. Numera ska dessa fall handläggas av första instansdomstolen och inte av säkerhetsdomstolen vilket tidigare var fallet. Dessutom fastställdes det ännu en gång att journalister inte får arresteras på grund av pressöverträdelser. Strafflagstiftningen betraktas dock fortfarande som tillämplig på detta område, vilket möjliggör arrestering och att fall regelbundet hänskjuts till säkerhetsdomstolen. Osäkerhet råder huruvida bloggare omfattas av den nya medielagen.

I augusti 2010 fattade den jordanska regeringen två beslut som påverkade yttrandefriheten och tillgången till internet i landet. Först kom beslutet om att

blockera ett femtiotal nyhetswebbsidor på de statliga arbetsplatserna med argumentet att öka produktiviteten hos de anställda. Sedan antogs en provisorisk cyberbrottslag (*Cyber Crimes Law*). Lagstiftningen mötte hård kritik från såväl lokala som internationella journalister och organisationer, som kritiserade lagen för att kränka yttrandefriheten på internet. Den jordanska regeringen tog till sig av kritiken och antog ändringsförslag som bland annat gjorde språket mer precist, med klarare definitioner av olika brott.

Den lag om rätt till information som antogs 2007 förefaller inte ha underlättat arbetet för journalister i landet. Klagomål vad gäller rätten att ta del av information ska kunna föras fram i ett särskilt inrättat informationsråd och även kunna föras vidare till Högsta domstolen. Enligt NCHR och Reportrar utan gränser är regering och statliga institutioner fortfarande ovilliga att delge information om sin verksamhet till journalister.

Förtal mot kungen eller den kungliga familjen kan leda till fängelsestraff och är liksom frågor om landets säkerhet och militära ämnen inte tillåtna att tas upp offentligt. Under 2011 har ett antal personer anhållits och åtalats efter att ha kritiserat kungen eller statsskicket offentligt, antingen genom vanliga uttalanden eller genom olika typer av aktioner, till exempel bränning av kungens porträtt.

De korruptionsanklagelser som förekommit har lett till en ökning av fall där journalister anklagas för opartiskhet och inkorrekt rapportering. Under 2011 hjälpte den enskilda organisationen Center for Defending Freedom of Journalists (CDFJ) 70 journalister med juridisk rådgivning i denna typ av fall.

9. Mötes- och föreningsfrihet

Civilsamhällsorganisationer tillåts verka under förutsättning att de är registrerade, vilket i sig är en tidskrävande och komplicerad procedur, ofta med politiska förtecken. Enskilda organisationer övervakas noga och är bland annat förbjudna att ta emot finansiering från utländska källor, vilket ofta kringgås med vad som förefaller vara myndigheternas goda minne.

Som ett svar på krav om politiska reformer ändrades möteslagen (*Law of Public Gatherings*) den 30 mars 2011, så att något tillstånd inte krävs för att arrangera en demonstration. Det räcker att i stället informera myndigheterna 48 timmar i förväg om demonstrationen. Det stora antal demonstrationer, av varierande storlek, som hölls runtom i Jordanien under 2011 kan ses mot bakgrund av den ändrade möteslagen. Samtidigt hävdar kritiker att mötesfriheten inte respekteras, då myndigheterna vid ett flertal tillfällen brutit upp demonstrationer.

Vid några uppmärksammade tillfällen har jordansk polis inte heller uppfyllt sitt uppdrag att skydda demonstranterna, inte minst vid en större demonstration i Amman den 24–25 mars 2011, då våldsamma motdemonstranter tilläts komma i närheten av demonstrationen och kasta sten på den, till och med understödda av polisen.

10. Religions- och övertygelsefrihet

Islam är statsreligion. 92 procent av jordanierna är sunnimuslimer medan uppskattningsvis 3–4 procent är kristna. Religionsfrihet råder och det verkar inte finnas någon reell motsättning mellan muslimer och kristna. Den kristna befolkningen, vars andel bedöms minska stadigt, är politiskt överrepresenterad och har genom kvotering 10 mandat (av totalt 120) i parlamentet. Från hovet och regeringen betonas vikten av en dialog mellan olika religioner och deras företrädare.

Trots att religionsfrihet finns inskriven i den jordanska konstitutionen – och olika religioner också utövas i praktiken – är det enligt lag förbjudet att konvertera från islam. Konvertiter betraktas enligt sharialagen som avfallingar, och kan därmed förlora alla sina civila rättigheter samt bli utstötta av sin familj.

11. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Jordanien är en monarki där kung Abdullah II bin al-Hussein har ett starkt inflytande över politik och samhällsfrågor. Kungen är överbefälhavare, utnämner premiärministern och har i praktiken inflytande över regeringens sammansättning samt kan upplösa parlamentet. Parlamentet består av det folkvalda underhuset med 120 platser och senaten som består av 60 ledamöter som utses av kungen.

Organisationen Freedom House nedgraderade Jordanien från ”delvist fritt” till ”icke fritt” efter att kungen 2009 upplöst parlamentet och landet under ett helt år varit utan ett demokratiskt valt parlament.

Regeringen presenterade i maj 2010 en ny vallag, som bland annat innebar att antalet kvoterade platser för kvinnor i parlamentet höjdes från sex till tolv. Man har även ökat andelen domare i valkommittén, publicerat röstlistor samt förbättrat villkoren för väljare med funktionsnedsättning. Den nya lagen introducerade även ett flertal åtgärder för att stävja valbrott, bland annat strängare påföljd vid röstköp, vilket tidigare varit vanligt förekommande. I det stora hela är dock kärnan i den föregående vallagen intakt. Den palestinska befolkningen är fortfarande underrepresenterad i förhållande till de så kallade östbanksjordanierna (”transjordanierna”). Främsta anledningen är de större

städernas relativt få mandat jämfört med mandaten på landsbygden, där många fler östbanksjordanier bor.

Det jordanska valsystelet är oproportionerligt (enmansvalkretsar utan några utjämningsmandat), vilket underminerar utvecklingen av politiska partier och gynnar östbanksjordaniernas klansamhälle.

Allmänna val (parlamentsval) hölls den 9 november 2010. Valet genomfördes på de allra flesta håll i landet utan tekniska eller säkerhetsrelaterade problem. Över 40 000 statstjänstemän deltog i förberedelserna inför valet. Enligt amerikanska National Democratic Institute (NDI) genomfördes valet 2010 på ett betydligt bättre sätt än valet 2007. Kritik har dock framförts kring oegentligheter vad gäller bland annat rösträkning och röstköp samt påtryckningar mot enskilda kandidater. Dessutom har den nuvarande indelningen av valdistrikten kritiserats. Ett vidare problem är det låga valdeltagandet, som endast nådde 53 procent i landet som helhet, med 80 procents deltagande i ett beduindistrikt och så lågt som 34 procent i Amman.

Det politiska livet präglades under 2011 av den så kallade arabiska våren med ökade krav på politiska och ekonomiska reformer. Kungen utsåg en ny regering vid två tillfällen, i februari och i oktober. Ett antal kommittéer tillsattes för att föreslå politiska reformer. Det mest märkbara resultatet under 2011 var de 41 ändringar som gjordes i landets konstitution. Några av de viktigaste var inrättandet av en författningsdomstol och en oberoende valkommission, starkt begränsade möjligheter för regeringen att sitta kvar och att på egen hand besluta om temporära lagar vid upplösning av parlamentet, explicit förbud mot tortyr, stärkande av medborgerliga rättigheter, begränsning av säkerhetsdomstolens jurisdiktionsamt förbud mot dubbelt medborgarskap för parlamentsledamöter, ministrar och högt uppsatta tjänstemän. Reaktionerna på dessa författningsändringar är blandade, där en del bedömare ser det som ett första steg i en politisk process, medan andra är besvikna, bland annat över att kungens makt över regeringsbildningar inte begränsades. Ett flertal förändringar kräver att särskilda lagar utarbetas och antas innan respektive förändring kan träda i kraft.

I slutet av 2011 fanns ett tjugotal politiska partier registrerade, men partier i västerländsk mening saknar någon större betydelse i ett traditionellt samhällssystem där man i hög utsträckning röstar på den egna stammens kandidat. Det enda större partiet är Islamic Action Front (IAF), den politiska grenen av muslimska brödrskapet. IAF bojkottade valet 2010, men har uttryckt intresse för att delta i kommande val, under förutsättning att vallagen ändras på ett för partiet tillfredsställande vis.

Jordansk politik har ett stort underskott på kvinnligt deltagande på både nationell och lokal nivå. I parlamentet var tolv platser viktiga för kvinnor i valet 2010, en ökning med sex platser sedan valet 2007. Samtidigt utökades det totala antalet platser från 110 till 120. Utöver de tolv kvinnor som kom in i parlamentet genom kvotering lyckades en kvinna få en plats i konkurrens med manliga kandidater. Av sammanlagt 850 kandidater till valet var 138 kvinnor.

Yngre personer är också kraftigt underrepresenterade i jordansk politik, delvis på grund av formella skäl. En parlamentsledamot måste vara minst 30 år gammal.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

12. Rätten till arbete och relaterade frågor

Rätten till arbete finns inskriven i den jordanska konstitutionen. Samtidigt är arbetslösheten den främsta orsaken till fattigdom och social utslagning. Arbetslösheten är särskilt utbredd bland unga människor. Den officiella arbetslöshetssiffran under fjärde kvartalet 2011 låg på 12,1 procent men i realiteten är siffran troligen betydligt högre. Det finns fattigdomsfickor på landsbygden där arbetslösheten uppgår till 70 procent.

En orsak till den låga sysselsättningen bland jordanierna är att enklare arbeten inom jordbruk och byggen ofta utförs av utländska gästarbetare, som utgör en stor grupp i Jordanien. Det finns uppskattningsvis 300 000–400 000 migrantarbetare, varav merparten kommer från Egypten och övriga arabländer, Pakistan, Indonesien, Sri Lanka och Filippinerna.

År 2008 infördes förändringar i den jordanska arbetslagstiftningen, som numera även omfattar utländska gästarbetare, hushållsanställda och jordbruksarbetare. Den nya lagen medförde ett antal förbättringar i arbetstagarnas villkor, men fortfarande saknar de utländska arbetarna i hög grad skydd mot exploatering. Många migrantarbetare vistas även illegalt i Jordanien. De illegala migrantarbetarna tillhör en utsatt grupp med minimala rättigheter om de blir sjuka eller skadade vid till exempel arbetsplatsolyckor och de saknar överlag socialförsäkringar. I ett försök att stävja alltför låga löner införde regeringen 2011 en regel om att utländska hushållsanställdas löner ska betalas in på ett bankkonto.

Fackföreningar är traditionellt svaga i Jordanien och rätten att organisera sig och strejka är begränsad. Regeringen beslutade dock under 2011 att tillåta fackföreningar för lärare. Minimilönen uppgår till 150 jordanska dinarer, motsvarande knappt 1 350 SEK (april 2010) men det förekommer enligt uppgift ofta att minimilönen inte respekteras. Gränsen för existensminimum

uppskattas till 250 dinarer/månad. Kvinnor har rätt att arbeta men deltar i betydligt lägre grad än män i arbetslivet. Tiggeri och barnarbete är vanligt förekommande, trots att Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention om barnarbete har ratificerats.

Jordanien har ratificerat sju av ILO:s åtta centrala konventioner. Landet har inte ratificerat konventionen om föreningsfrihet.

13. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Hälsovården i Jordanien anses vara god. Mer än 86 procent omfattas av sjukförsäkring. Det finns dock grupper, ofta extremt fattiga, som lever i isolerade områden där tillgänglighet till hälsovård saknas. Brist på utbildad sjukvårdspersonal och mediciner förekommer enligt NCHR.

År 2008 gjordes ändringar i lagen för allmän hälsa (*The Public Health Law*). Enligt NCHR fokuserar den nya lagen för lite på psykisk ohälsa, som är ett växande problem i landet.

Sedan 2007 är alla irakier i landet, oberoende av legal status, beviljade tillgång till grundläggande offentlig sjukvård till samma kostnad som för oförsäkrade jordanier. Detta gäller dock fortfarande inte palestinska flyktingar som inte har jordanskt medborgarskap.

14. Rätten till utbildning

Utbildningssystemet i Jordanien håller förhållandevis hög standard, även om det finns utrymme för ytterligare modernisering. Läskunnigheten bland vuxna uppgår till 92,2 procent och är så hög som 99,1 procent i åldersgruppen 15–24 år. Arbete pågår med att stärka kunskapen om mänskliga rättigheter inom utbildningsväsendet.

Alla barn omfattas av en kostnadsfri tioårig obligatorisk grundskola, även om vissa palestinska flyktingbarn endast har rätt att gå i skolor som drivs av FN:s hjälporganisation för Palestinaflyktingar (UNRWA).

Det finns en stor grupp irakiska barn i Jordanien (främst flyktingar), som sedan 2007 har rätt att delta i skolundervisningen. Under 2010 har utbildningsdepartementet med stöd från FN:s barnfond (Unicef) vidtagit åtgärder för att bättre kunna ta emot irakiska barn i offentliga skolor. Efter ekonomiskt stöd från Unicef har jordanska regeringen även lovat att syriska flyktingbarn ska få delta i undervisningen.

I flera geografiskt isolerade områden saknas kompetenta lärare, och det är också vanligt att lärare inte stannar på sina tjänster länge. I fattigare områden förekommer det att barn trots rätten till skolgång inte går i skola. Den tvååriga gymnasieutbildningen är inte obligatorisk men är kostnadsfri för de jordanska medborgarna.

Enligt den jordanska regeringens senaste beräkning finns det fler än två miljoner barn i skolåldern och ytterligare 750 000 under fyra års ålder. Ansträngningar har gjorts för att kunna erbjuda den växande unga befolkningen en god utbildning. Bland annat har skolor byggts ut och läroplaner och undervisningsmetoder har uppdaterats.

15. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Jordanien är ett lägre medelinkomstland och placerar sig på plats 95 av 185 länder enligt FN:s utvecklingsprogram (UNDP) index över mänsklig utveckling. Bland 19 arabländer placerar sig Jordanien på nionde plats.

Enligt jordanska myndigheten för statistik (Department of Statistics) lever 13,3 procent av befolkningen under fattigdomsgränsen. Omkring 15 000 personer räknas till de extremt fattiga, vilket är en minskning med närmare hälften jämfört med 2006. Risken finns att minskningen av antalet extremt fattiga bryts på grund av den ekonomiska nedgången i landet under 2011. Majoriteten av de fattiga lever i de fyra största städerna: Amman, Irbid, Zarqa och Balqa.

Det finns inget välutvecklat socialförsäkringssystem. Lite över en procent av landets bruttonationalprodukt investeras i statliga program för att hjälpa de mest utsatta i samhället, en satsning som når cirka 8–10 procent av befolkningen.

De många fattiga utgör såväl ett socialt som ett politiskt problem. Under 2011 ökade levnadsomkostnaderna kraftigt, vilket slår hårt inte bara mot de fattigaste utan även mot medelklassen. Den stora vattenbristen i landet är ytterligare ett problem. Vattnet räcker inte till för den växande befolkningen. Det finns även intressekonflikter mellan behovet av dricksvatten och jordbrukets behov. De ökade energikostnaderna, delvis orsakade av terrordåd mot gasledningen från Egypten, har hittills burits av jordanska staten som till höga kostnader subventionerar bensin- och elpriser.

En befolkningsgrupp som är särskilt utsatt är de palestinska flyktingar som kom från Gaza efter 1967 (se avsnitt 18).

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

16. Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Kvinnans ställning är förhållandevis svag. Under ytan är Jordanien fortfarande ett samhälle som i hög utsträckning styrs av traditionella värderingar – ett klan-samhälle där makten vilar i männens händer. Kvinnor som lever i palestinska flyktingläger är särskilt utsatta, liksom de utländska kvinnor som arbetar inom hushållssektorn och vars rättigheter är starkt begränsade.

Jordanien har ändå delvis lyckats främja kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter. De jordanska kvinnorna är vid relativt god hälsa, deras utbildningsnivå är relativt hög (fler kvinnor än män studerar vid universitet) och de har några av de högre posterna inom statsförvaltningen och i den privata sektorn. Det finns flera organisationer som verkar för kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter och deltagande i samhället samt en halvstatlig kommission, Jordan National Commission for Women (JNCW).

Jordanien har ratificerat avtalet om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW), men inte det fakultativa protokollet om enskild klagorätt. Vissa reformer kan dock noteras på området. I mars 2009 upphävde Jordanien sina reservationer angående fri rörlighet och rätten att fritt välja bostad. Då parlamentet var upplöst stiftades en temporär passlag som möjliggjorde för kvinnor att själva ansöka om pass utan tillåtelse av sin far, bror eller make, samt själva fatta beslut om sitt boende. Efter parlamentsvalet 2010 förkastade parlamentet denna temporära lag. Jordanska regeringen har uttryckt en intention att stifta en ny permanent passlag, men i dagsläget råder åter begränsningar i kvinnors rörelsefrihet, och det är högst osäkert när en ny lag kan antas. Jordanien vidhåller även följande reservationer mot CEDAW: artikel 9.2 (lika rättigheter att överföra medborgarskap till sitt barn) och artikel 16.1 (c), (d) och (g) (lika rättigheter i äktenskapet, vid skilsmässa och som föräldrar).

I samband med de konstitutionella förändringarna 2011 såg det ut som om könstillhörighet skulle fogas till listan över olagliga grunder för diskriminering (tillsammans med ras, språk och religion). Till slut togs dock detta tillägg bort av politiska skäl relaterade till frågan om palestiniers rätt att få jordanskt medborgarskap. Det har även hävdats att detta tillägg inte skulle vara förenligt med nuvarande sharia-baserade arvsrätt.

Familjens kollektiva heder har stor betydelse, och hedersrelaterat våld är ett reellt problem i landet. Antalet fall av hedersrelaterade mord på kvinnor brukar variera mellan 10 och 20 per år, men därutöver förväntas det finnas ett stort mörkertal. Vissa åtgärder har vidtagits för att få bukt med denna typ av våld. I

augusti 2009 inrättades en särskild domstol för hedersrelaterade brott och en ny lag höjde minimistraflet för hedersmord till 10 år.

I juli 2010 gjordes ytterligare förändringar i strafflagen, bland annat förbjöds domstolen att hänvisa till artikel 98 om mordoffret är en kvinna, oavsett ålder. Enligt artikel 98 kan en förövare som begår brott i vredesmod ges ett mildare straff, vilket många gärningsmän som begått hedersmord tidigare utnyttjat. Det finns dock tecken på att domstolarna i praktiken ännu hänvisar till denna artikel. Vidare förbjöds hänvisning till artikel 99, vilket brukar ge lägre straff om offrets familj samtycker till det. Straffet för mord på kvinnor höjdes ytterligare och ligger numera på 10 till 20 år.

Våld mot kvinnor i hemmet uppges vara relativt vanligt men det rapporteras sällan om det. Kvinnor har rätt att anmäla dessa brott men i praktiken är det i många fall socialt omöjligt för dem att göra något åt sin situation. Patriarkala strukturer i det jordanska samhället och rättssystemet hindrar kvinnor från att göra anspråk på sina rättigheter, och våldtäkt inom äktenskapet är inget brott enligt jordansk lag.

År 2008 infördes en ny lag avseende familjevåld. Lagen ger familjemedlemmar i behov av skydd möjligheten att få ett domstolsföreläggande om beskydd. Överträdelse av detta föreläggande är straffbart med böter eller fängelsestraff i upp till sex månader. Myndigheter kan hålla kvar en misstänkt i 24 timmar, och sjukhus, skolor och alla aktivitetshus är skyldiga att rapportera misstänkta fall av missförhållanden. Genomförandet går dock långsamt och lagen omfattar inte utländska gästarbetare.

Inom polisen finns en familjeenhet dit kvinnor kan vända sig (Police Family Protection Unit).

År 2009 öppnades Women's Complaint Bureau, den första institutionen i sitt slag i Jordanien. Det är en statlig institution som ansvarar för att samla in information om diskriminering och våld mot kvinnor, och institutionen sammanställer varje år en rapport. Institutionen tillhandahåller även rättshjälp till utsatta kvinnor.

Det finns även ett statligt skyddat boende för kvinnor, dock med begränsat antal platser. Från statens håll har tidigare det enda skydd som kunnat erbjudas som brottsförebyggande åtgärd varit att hotade kvinnor sätts i fängelse för att på så sätt "skyddas".

Jordanska kvinnor gifta med utländska män har inte rätt att överföra sitt medborgarskap till sina barn. Det innebär att det föds en grupp barn i Jordanien vars rättigheter är kraftigt beskurna. Detta medför särskilt negativa konsek-

venser för barn födda av en jordansk mor och en statslös palestinsk far. Ett flertal kampanjer har genomförts för att få regeringen att agera i frågan, men trots försäkringar från regeringen har ingen förändring gjorts av medborgarskapslagen.

I september 2010 antogs ny civilrättslig lagstiftning. Under tre års tid har regeringen arbetat i samverkan med religiösa institutioner, det civila samhället, professorer, advokater och organisationer som arbetar för kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter för att ta fram en lag som svarar mot samhällets behov. Lagen har än så länge temporär status.

Den nya lagen är generellt sett ett steg framåt i värnandet av kvinnors rättigheter. Bland annat medför den att det numera är tillräckligt med verbal och psykologisk misshandel som grund för skilsmässa. Bevisbördan ligger inte längre på kvinnan och hon kan ta ut skilsmässa genom att uppge generella motiv som ”stridighet och missämja”.

Frågor om arv regleras av sharialagstiftningen enligt vilken kvinnan endast har rätt till en mindre del av arvet då hon inte har ett ansvar att försörja familjen. Kvinnor kan inte ärva jordbruksmark, utan endast 50 procent av värdet. Enligt den nya lagstiftningen på området kan en kvinna som tidigast ge bort sitt arv tre månader efter att familjemedlemmen gått bort. Många kvinnor har tidigare förlorat sin rätt till arv, då de skrivit under dokument under tid av sorg och stress.

Trots förbättringar i lagen kvarstår vissa kritiserade punkter, som månggifte och förmyndarskap. Fortfarande står fadern som ensam förmyndare för barnen, vilket medför att det är mannen som ensam bestämmer om barnets utbildning och sjukvård. En kvinna måste vidare ha ett skriftligt godkännande från sin make om hon vill resa utanför landet med ett barn under 18 år.

Lägsta ålder för att ingå äktenskap är 18 år för bägge könen. Domare har fortfarande makt att tillåta 15-åriga kvinnor att gifta sig under vissa omständigheter, även om ett antal restriktioner inkluderades i den nya lagen för att hindra tidiga äktenskap.

Kvinnor som saknar jordanskt medborgarskap har inte rätt till hälsoförsäkringar för sig själva eller sina barn. Det förekommer rapporter om att många kvinnor som arbetar som hushållshjälp lever under närmast slavliknande förhållanden, och de har exempelvis inte rätt att resa utanför Jordanien utan tillåtelse av arbetsgivaren. Sedan september 2009 är hushållsanställda dock inkluderade i arbetslagstiftningen och ska ha tillgång till hälsoförsäkring samt garanteras duglig bostad.

Enligt uppgifter förekommer handel med kvinnor men det är svårt att få siffror bekräftade. 2009 godkände parlamentet ny lagstiftning angående människohandel. Lagen kriminaliserar all människohandel, med en straffskala upp till tio års fängelse för de allvarligaste brotten. Vidare har en särskild enhet med uppgift att bekämpa människohandel inrättats.

17. Barnets rättigheter

Regeringen visar på flera sätt en genuin vilja att försöka tillvarata barnets rättigheter, bland annat inom utbildnings- och hälsosektorerna där framsteg har gjorts de senaste åren. Med utgångspunkt i barnkonventionen har en nationell lag för att tillvarata barns behov utarbetats.

Jordanien vidhåller sin reservation mot rätten till adoption. Enligt NCHR finns ett system som möjliggör ett slags adoption i praktiken men utan att barnet juridiskt adopteras. Föräldralösa barn som har släktingar som skulle kunna ta hand om dem placeras på barnhem, vars standard varierar.

De palestinska barn vars familjer kommer från Gaza omfattas inte av medborgerliga rättigheter som subventionerad hälsovård och kostnadsfri gymnasieutbildning. En annan grupp utsatta barn är de flyktingar som kommit från Irak och som saknar uppehållstillstånd i Jordanien.

Fortfarande återstår arbete för att tillgodose barnens intressen inom familjen, och åtgärder för att skydda barn mot att bli utnyttjade och utsatta för övergrepp. I ett samhälle där familjen har en stark roll som inte ifrågasätts är det svårt att föra en offentlig debatt om att barn behandlas illa och till och med utnyttjas sexuellt av medlemmar i den egna familjen. Ämnet har dock börjat debatteras under de senaste åren, och har uppmärksammats ytterligare tack vare kungens och drottningens fördömande av övergrepp mot barn vid ett flertal tillfällen. Den nya strafflagen som antogs i september 2010 innehåller artiklar relaterade till övergrepp mot barn.

År 2008 antog parlamentet en lag om skydd från våld i hemmet, vilken täcker våld mot barn. Lagen har dock inte ännu genomförts och lämnar därmed barn utan regelrätt skydd. Anledningen till fördröjningen tros vara en artikel i lagen, som medför att socialarbetare och anställda vid skolor blir skyldiga att rapportera till polisen.

Vissa framsteg vad gäller barns skydd mot våld kan noteras. Under 2009 vidtogs ett flertal åtgärder på området, bland annat hårdare straff för dem som misshandlar barn som blivit omhändertagna av statliga institutioner. Kränkningar av barns rättigheter är dock fortfarande ett omfattande problem i landet.

Det finns inte något adekvat omhändertagande för barn och ungdomar som utsätts för brott eller som begått brott. Ett flertal åtgärder har vidtagits för att reformera rättssystemet som rör barn och ungdomar. Ett antal lagar har reviderats i enlighet med internationell standard. Det finns en politisk vilja, men förändringar av ungdomsvårdssystemet sker mycket långsamt, dels för att det inte finns tillräckliga resurser, dels för att det finns krafter i landet, influerade av stamlagar, som motsätter sig en förändring på området.

Barn får inte arbeta före 16 års ålder. I praktiken förekommer ändå barnarbete och det har enligt studier ökat under de senaste åren. Ett vidare problem är att arbetslagstiftningen inte inkluderar skydd för de barn som jobbar i familjeföretag eller -jordbruk.

Det förekommer även tiggeri bland barn.

18. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Jordanien har till stor del byggts upp av och utvecklats genom de stora flyktingströmmar som kommit till landet. Mer än halva befolkningen är ursprungligen palestinier som invandrat i olika omgångar. Majoriteten av de jordanska palestinierna har i dag jordanskt medborgarskap, vilket innebär att de har samma rättigheter och skyldigheter som de så kallade transjordanierna. De jordanska palestinierna är dock underrepresenterade i parlamentet, regeringen och i den offentliga administrationen samt är i det närmaste utestängda från högre positioner inom armén och säkerhetstjänsten, då det bland transjordanierna finns en rädsla för palestiniernas ”dubbla lojaliteter”. Samtidigt dominerar den palestinska befolkningen den privata sektorn och utgör majoriteten av företagare i landet.

Den jordanska regeringens hållning är att alla palestinier ska återvända när Palestinafrågan lösts. En grupp palestinier som inte har fått jordanskt medborgarskap är de cirka 120 000 flyktingar som kom till Jordanien från Gaza 1967. Gazaflyktingarna har inte samma möjligheter som jordanska medborgare att få hälsovård, skolgång och arbete, och denna grupp tillhör därför de allra fattigaste i landet. 2004 beslutades att gruppen skulle få ett slags uppehållstillstånd för att förbättra deras möjligheter att fungera i det jordanska samhället. Trots detta tillstånd står Gazaflyktingarna fortfarande utan de mest grundläggande civila rättigheter. De exkluderas helt från anställning inom offentlig sektor, men även inom privat sektor på grund av säkerhetsrestriktioner, och utgör en av de mest utsatta grupperna i landet. Personerna kan få ett jordanskt resedokument som är giltigt i två år och saknar så kallat medborgarskapsnummer.

I februari 2010 publicerade Human Rights Watch en rapport om statslösa jordanier. Rapporten beskriver hur jordanska myndigheter godtyckligt drar tillbaka det jordanska medborgarskapet för medborgare med palestinskt ursprung. Mellan 2004 och 2008 förlorade 2 732 jordanier sin nationalitet.

Vidare finns tjerkesiska, tjetjenska, armeniska, kurdiska och bosniska minoriteter i landet som på det hela taget är integrerade i samhället.

19. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Gällande lagstiftning i Jordanien innehåller ingen kriminalisering av homosexuella handlingar. Det finns inte heller några uppgifter om att personer avtjänar fängelsestraff på grund av deras sexuella läggning. Däremot har det jordanska samhället en negativ syn på homosexualitet. Få homosexuella personer deklarerar öppet sin läggning och det finns inga lagar som förbjuder diskriminering av homosexuella.

20. Flyktingars rättigheter

Jordanien har inte ratificerat 1951 års flyktingkonvention och dess protokoll från 1967. Landet har inte heller någon lagstiftning som garanterar skydd för flyktingar. I likhet med andra länder i arabvärlden beror detta främst på den palestinska flyktingfrågan. Flyktingar lyder således under utlänningslagen och kan deporteras av jordanska myndigheter.

Sedan 1998 har inrikesministeriet en överenskommelse med UNHCR om praktiskt samarbete. De asylsökande som UNHCR-kontoret i Amman ger flyktingstatus får tillåtelse att stanna i landet i upp till sex månader. Under den tiden skall UNHCR försöka finna en varaktig vistelseort för dem i tredje land.

Den jordanska regeringen accepterar nu i huvudsak de irakiska flyktingarnas närvaro i landet. Enligt UNHCR sker deportering av irakier mycket sällan och då med hänvisning till allmän säkerhet.

Antalet irakier i Jordanien är en omtvistad siffra, men ligger troligtvis mellan 150 000 och 200 000, varav 46 500 är registrerade hos UNHCR. Många irakier som överskridit sina tre månadersvisum befinner sig i Jordanien utan uppehållstillstånd. De tillhör en utsatt grupp som saknar rätt att arbeta och hälsovård och sällan vågar anmäla när de utsätts för brott på grund av rädsla för utvisning. I augusti 2007 fattade den jordanska regeringen beslut om att tillåta irakiska barn att gå i jordansk skola. Långt ifrån alla irakiska barn går dock i skola, bland annat på grund av kapacitetsbrist och därför att många barn lämnar skolan och i stället arbetar för att kunna bidra till familjens inkomst.

Sedan 2007 är alla irakier, oberoende av legal status, beviljade tillgång till grundläggande offentlig sjukvård till samma kostnad som för oförsäkrade jordanier.

På grund av oroligheterna i Syrien började syriska flyktingar anlända under 2011. Liksom irakierna betraktas de som gäster, och hittills har Jordanien, med stöd från välgörenhetsorganisationer och internationella organisationer som FN, kunnat ta emot dem som kommit.

21. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Det finns i Jordanien en ambition att tillgodose de särskilda behov som personer med funktionsnedsättning kan ha, och 2008 ratificerades FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Kritik finns dock från civilsamhällsorganisationer om att alltför lite görs för att fullgöra åtagandet i konventionen.

Ett nationellt råd har inrättats med uppgift att följa upp olika myndigheters och organisationers ansträngningar på området. Det finns bestämmelser om hälsovård och särskild undervisning för personer med funktionsnedsättning. 2009 utarbetade rådet nationella standarder som gäller för samtliga institutioner för att garantera tillgång till utbildning och social integration samt kontrollera kvaliteten av den service som erbjuds. I likhet med vad som gäller övrig offentlig service lider även denna grupp och deras anhöriga av statens starkt begränsade resurser. Ett annat problem är att det fortfarande råder en kultur av skam vad gäller funktionshinder och inte sällan hålls personer med funktionsnedsättning isolerade från andra i samhället. Det förekommer även steriliseringar av kvinnor med psykisk nedsättning.

ÖVRIGT

22. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Antalet organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter i Jordanien växer. Organisationerna för en dialog med regeringen och genomför regelbundet seminarier och kurser i syfte att främja en ökad medvetenhet om individers mänskliga rättigheter. National Centre for Human Rights (NCHR) och Jordan National Commission for Women (JNCW) har en särställning genom sin självständiga roll kombinerad med en nära koppling till den politiska makten, vilket gör dem till en brygga mellan regeringen och det civila samhället.

Lagen för enskilda organisationer ger staten kontroll över organisationers beslutsfattande, finansiering och aktiviteter. Vidare tillåts regeringsorgan i stället för domstolsväsendet att döma i frågor om påstådda lagöverträdelse.

Landets säkerhetstjänst håller även organisationerna under uppsikt, och vid flera tillfällen har de uppmanats att ställa in evenemang.

23. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

EU-kommissionen ger stöd till ett antal enskilda organisationer som arbetar med främjande av mänskliga rättigheter och demokrati i Jordanien, bland annat med rådgivning, juridisk hjälp och utbildning i skolor. Även olika FN-organ samarbetar med ministerier och organisationer på området. Sida har inkluderat främjande av demokrati och mänskliga rättigheter, med särskilt fokus på kvinnors rättigheter och yttrandefrihet, i sin strategi för Mellanöstern och Nordafrika.

Den svenska organisationen Kvinna till kvinna driver ett Sida-finansierat projekt med kontor i Jordanien, och flera andra regionala Sida-projekt som rör stärkandet av mänskliga rättigheter inkluderar Jordanien. Jordanien inbjuds också att delta i Sidas internationella kurser, varav flera rör främjandet av mänskliga rättigheter.

Under 2011 öppnade Raoul Wallenberg-institutet ett regionalt kontor i Amman, varifrån samarbetsprojekt med akademiska och professionella juridiska institut bedrivs.